

Жан-Кристоф Гранже

JEAN-CHRISTOPHE
GRANGE
LONTANO
ROMAN

ЛОНТАНО

Із французької переклав Павло Мигаль

За загальною редакцією Євгена Ширинosa

ALBIN MICHEL

Київ
BookChef
2018

Біле сонце, червона курява.

Розпечена капличка — понад сорок градусів.

Кожен із присутніх політиків, офіцерів, почесних осіб і поважних бізнесменів рвучко виступав уперед, аби бігцем попрощатися з покійним, тоді так само байдою відступав, засліплений променями полудневого сонця і спалахами фотокамер. Позаду, вbrane абияк, стояли представники народу, стримувані солдатами Збройних сил Демократичної Республіки Конго. Вони розмахували невеличкими пластиковими прапорцями із зображенням небіжчика.

Ерван Морван запитував себе, що він тут робить. Нічого спільногого з Конго, попри те, що він тут народився, у нього не було. Він повернувся до Франції, коли мав лише два роки, тож жодних спогадів про Конго не зберіг. Його батько, Грегуар, наполіг, щоб той був присутнім на похороні генерала Філіпа Сезе Нсеко, «давнього приятеля» з Лубумбаші, адміністративного центру провінції Катанга. Ерван погодився, позаяк був служняним сином, а також через дивну цікавість...

У другій групі, серед білих, на свою чергу чекали Морван-батько і Морван-син. Балдахін над труною, пишно оздоблений квітами, з пурпурними завісами нагадував убіральню якоїсь примадонни. Портрет Нсеко у рамі з позолотою нависав над домовиною, накритою прапором Демократичної Республіки Конго: ніжно-блакитне тло з жовтою зіркою, яке перетинає червоно-жовта діагональ. Учасники поховоальної процесії і духового оркестру були вbrane у яскраво-червоні лівреї. Клас.

Однак, якщо уважно придивитися, в око впадали певні недоліки. Запорошені однострої були зле пошиті.

Навіс перекошений. Духовий оркестр фальшивив, закінчуячи кожну музичну фразу писклявим пуком. Замість тарілок — покришки від балій.

Та найгірше — було страшенно спекотно. Спека випалювала найдрібніші молекули життя, аж ті шкварчали наче сало на сковороді.

Ерван послабив краватку. Сорочка прилипала до тіла. У горлі пересохло, наче піску наївся. В очах потемніло. Уперше в житті він боявся, що знепритомніє.

Поруч з ним Грегуар, заввишки метр дев'яносто і вагою сто двадцять кілограмів, у тугому костюмі від Ерменеджильдо Зені. Здавалося, він мав імунітет до цього пекла. З вінком під пахвою він тиснув усім руки, мило посміхався, стримував слізозу, словом, грав комедію без анійменшої тіні незручності.

Ерван спостерігав за поведінкою батька: той мав обвітрене, наче витесане з каменю, обличчя бретонського моряка. Схожий на буйвола з грецьким носом. Густа синевата шевелюра облямовувала голову, наче шар гальванізованої сталі. Насправді Ерван був його трохи не такою колосальною і менш грізною копією.

— Алі Бонґо, син Омара, — пробурмотів Грегуар, коли до труни підійшов невеликий на зріст чоловік.

Ерван зовсім не розумівся на африканській політиці, однак, принаймні він знов тає: Омар Бонґо, незмінний президент Габону вже понад сорок років, був одним із найстрашніших лідерів африканських держав і «вічним другом» Франції, який щедро поливав «Гексагон» нафтою. Тепер смолоскип підхопив його син Алі.

— За ним Мойсей Катумбі Шапве, губернатор Катанги...

Вони для Ервана були усі один на одного схожі, проте цей, на щастя, був метисом і мав на голові ковбойського капелюха. Судячи з того, що йому розповідали, Катумбі був впливовою у краї особою. Мільйонер, філантроп, президент футбольного клубу, один із найвідоміших діячів уряду Кабілі.

— Рішар Мюеж, міністр внутрішніх справ ДРК. Українебезпечний.

Напередодні за вечерею Гретуар Морван розповідав синові про сучасну історію країни. Ерван мало що зрозумів, але запам'ятав кілька фактів. Після геноциду у Руанді тутсі переслідували збройні загони хуту аж до Конго. Вони скористалися нагодою, аби скинути Мобуту і призначити президентом Лорана-Дезіре Кабілу, який послужливо виступив проти своїх союзників, розв'язавши другу конголезьку війну між регулярним військом, озброєними тутсі, біженцями хуту, загонами повстанців, «блакитними шоломами»... У 2001 році Кабілу було вбито, і новим президентом став його син Жозеф. Десять років по тому війна все ще тривала, а Демократична Республіка Конго серед усіх країн світу за індексом людського розвитку ООН посіла останнє місце. Годі уявити гіршого місця на планеті, де з'явилася на світ...

— А цей...

Ерван вже не слухав. Від самого дня приїзду він вирав у себе все, що його оточувало: запахи, кольори, спеку. Він приземлився у Кіншасі напередодні, о п'ятій ранку. Коли спускався трапом літака, його з усіх боків залили барви розплавленого свинцю і пахощі ранкової зорі.

Поки вони їхали до столиці «автострадою» (чи радше битим шляхом), зійшло сонце. Повітря враз стало абсолютно сухим, просякнутим затхлим запахом цегли і неочищеного бензину. Кіншаса, яку колись називали Красунею, нині — величезний перекинутий смітник, де, наче у мурашнику, кишать чорні голови і яскраві бубу*.

У готелі Ерван відразу кинувся до свого номера, увімкнув кондиціонер на максимальне охолодження і прийняв душ. Після кількагодинного перепочинку — знову повернувся на пательню: аперитив і обід з батьком біля басейну. Потім вирушив до аеропорту, аби здійснити новий переліт внутрішніми авіалініями. По дорозі до летовища почався дощ. Пил перетворився на багно, усі кольори змішалися у суцільній багряній потік, який заливав вулиці, стікав з дахів, заляпував стіни. «Щось зарано для сезону

дощів», — оголосив Морван тоном лікаря, який діагностує рак.

Через чотири години такою самою зливою їх зустріла Лубумбаші, «столиця міді». Ерванові здавалося, що вони пливуть у навколоплідних водах світу. Батько, без жодної іронії, поплескав його по плечу і промовив: «Це, хлопче, колиска нашої родини!». Доволі дивне формулювання: зазвичай Морван вихвалявся своїм походженням із аристократичного бретонського роду Морванів-Коеткенів. У готелі така ж звична послідовність: аперитив, вечеря, басейн. Вечір було присвячено померлому бідоласі Сезе Неско. Цей чоловік керував «Колтано» — гірничопромисловим підприємством, заснованим самим Морваном.

Ерван примирився з цим. Серед тривожних криків нічі він чув, як на інсектицидних неонових лампах згорають комарі. На дні підсвіченого басейну було повно опалого листя та п'явок. Ерван уже зрозумів, що білі в Африці живуть, наче ті жаби, які кумкають навколо ставка.

Наступного дня, коли він прокинувся, повітря обпікало з новою силою. Кондиціонер здох. Тільки-но Ерван встиг відняти чорний костюм, як побачив батька, який, наче рятувальне коло, вже тримав під пахвою вінок, замовлений вранці у місцевого торговця квітами.

— Кен'го Булюжі...

— А Кабіла, — перебив він батька, — його не буде?

Батько з осудом захітав головою:

— Ти зовсім не слухав, що я тобі вчора пояснював. Кабіла та Неско належать до різних етнічних груп. Це те саме, що запросити Папу Римського на з'їзд стриптизерок.

Тепер черга білих скласти останню шану померлому.

— Допоможи мені, — наказав Гретуар.

Вони схопили вінок і приєдналися до жалобної процесії. Морван пошепки продовжив коментувати, цього разу присутніх французів і бельгійців.

— Ось цей франкмасон. Колишній міністр співпраці та...

Ерван бачив лише пролисини на головах, зморшкуваті ший, густі брови. Переважно їм усім було по сімдесят-вісімдесят років. Старі слони з'явилися пересвідчитися, що

* Вид африканського одягу. (Тут і далі прим. видавця.)

бізнес триватиме і надалі. Вервечку слонів замикали китайці та індуси. Нова зміна...

Коли вони проходили біля домовини, чиясь величезна рука важко опустилася на плече Морвана.

— Як справи, ціпонько?

Якийсь кремезний, не менший за батька, африканець стояв за ними. Ерван зробив крок назад. Сміх чорношкірого перекрив звуки оркестру, і на його чавунному обличчі засяяла біла клавіатура зубів. Грегуар розсміявся у відповідь, і двоє жартунів заходилися обійтися.

— Тільки не кажи, що ти вирушив у таку далеку дорогу заради цієї старої паскуди!

— Треба бути вдячним за їжу на своєму столі.

— От покидьок! Усі ж і так знають, що найголовніше цабе тут одне — ти!

— Нсеко був нашим капітаном під час бурі.

— Та хіба сторожовим псом. Нехай його душа у мірі спочиває, — він перевів налиті кров'ю очі на Ервана. — Ти мене не представиш?

— Мій син, Ерван. Генерал Трезор Мумбанза.

Велетень потиснув Ерванові руку, мало не розтрощивши кістки, наче дробаркою.

— Радий знайомству! — він провів пальцями по поголеній потилиці Ервана. — Служиш у війську?

— У поліції. Люблю мати свіжі ідеї і холодну голову.

— О тут матимеш! Краще надягни капелюх!

Знову гучний сміх.

Мумбанза стояв спиною до сонця. Світилися лише величезні білки його очей. Ерван подумав про картину «Заклиначка змій» Митника Руссо.

— Наш друг — командувач регулярних збройних сил у Катанзі, — пояснив Морван. — Такий собі трохи Піночет тутешнього краю.

— Лестощі не потрібні.

— Без цього війна давно була б вже біля Лубумбаші, а не біля Ківу.

Генерал (він був у темному костюмі без жодних військових знаків розрізnenня) вказав на гріб і змовницьким тоном промовив:

— Ти знаєш, як він помер?

— Мені сказали, що від серцевого нападу.

— Серцевий напад по-африканські. Йому вирвали серце!

— Хто?

— Тутсі. Хуту. May-may... Маєш на вибір. Можливо, навіть хтось із племені баньямуленг'є або якийсь кадого. А може, це ви, білі, тишком-нишком закатрушили його. Хтозна?

— Де це сталося?

— На його віллі. Розрізали грудину електролобзиком і почастувалися. Я гадаю, вони навіть не потурбувалися кудись сковатися і зжерли його серце просто на місці, — Мумбанза, дивлячись на Ервана, гиготнув, наче паровоз. — Тут спrrrrrrравжня Африка, малий!

— Не тринди, — наказав Морван. — Не висаджуй його.

Позаду піднявся гул: вони заблокували прохід. Ерван поспішив покласти вінок. Для прощальної молитви довелося б прийти ще раз.

— Хто замінить Нсеко? — спитав Грегуар, прямуючи до шатра з буфетом.

— Голосування відбудеться після обіду. На загальних зборах!

— Ти маєш усі шанси...

Мумбанза скривив кислу міну, чортів комедіант:

— Я не можу займатися усім нараз, але якщо мене гарно попросять... — він різко повернув голову, помітивши когось у натовпі. — Побачимось пізніше. Треба ще з кількома типами привітатися.

Морвани прослизнули під тент, де рядком стояли вкриті білими скатертинами столики. Алкогольні напої, фруктові соки, волові шашлички, млинці з рибою... Під накриттям на всі боки розходився дух від барбекю.

— Убивство, — сказав Ерван, попиваючи теплий помаранчевий сік, — це тому ти сюди приїхав?

— Зовсім ні. Я нічого про це не знав.

— Ти з'ясуєш подробиці?

Грегуар плюнув на землю: він швидко знову перетворився на африканця.

— Мені насрать. Це інтриги негрів.
— А він? — спітав Ерван, вказуючи на Мумбанзу.
— Він замінить Нсеко. Це не найгірший варіант... Попіндувач доброго вина і білих дівок.

Ерван ніколи не зновував напевне, чи його батько жартує, чи ні.

— Ти знаєш, що врятувало Францію під час безладу у травні 1968 року? — продовжив Морван, хапаючи з таці келишок пастиса*.

— Ні, — збрехав Ерван.

Він зновував цю байку напам'ять.

Старий підніс келишок проти сонця, промені якого заливали прохід.

— «Рікар». Коли Франція мала впасти до рук ліваків, Паскуа та його кліка з СГД (Служба громадянської дії) влаштували маніфестацію на підтримку де Голля. Про це відомо усім. Зібрали на Єлісейських двісті тисяч і знищили у зародку ще одну революцію! Але менш відомо, що для того, аби зібрати маніфестантів з усіх куточків Франції, Корсиканець задіяв свою мережу «Рікар». Тоді він був представником цієї торговельної марки. Усі його комерсанти взяли у цьому участь, найняли автобуси. По приїзді до Парижа кожен з активістів отримував право на одну безкоштовну випивку і шмат ковбаси, тож — поїхали Симено! — він підняв келихи за здоров'я спогадів. — Хто такий Мао у Франції, порівняно з пастисом?

Він поставив свій келишок на іншу тацю (не вживав алкоголю) і нарешті відповів на питання, яке Ерван так і не поставив:

— Я тобі скажу, чому ми тут, — він підморгнув. — Щоб пильнувати ваш спадок.

* Алкогольний напій на зразок анісової горілки, доволі популярний у Франції.

ЧАСТИНА I

МОРВАН-БАТЬКО І МОРВАН-СИН

1

— Олланд просто шмата, сцикливий кретин! — кричав Морван. — Боже, коли вже президент у цій країні буде з яйцями?

Три дні по тому Ерван обідав з батьками у їхній величезній квартирі на авеню де Месін, декорованій «Мобільє Насьональ». Ці знамениті недільні застілля не пропускав жоден з членів родини. Не заради задоволення, а з почуття обов'язку.

— Воно не може з комп'ютером дати собі раду, а йому вручають ключі від країни? А чого ви чекали? Французи — брудні ідіоти! Так, у певному сенсі, маєте те, на що заслужили!

Ерван зітхнув. Святий праведний гнів Патріарха був обов'язковою недільною стравою, так само як і те, що готувала його маті Merri з тофу і чилійської лободи.

Насправді, ці різкі пафосні обвинувачення були показними. Впродовж останніх сорока років Старий служив владі, якою б вона не була, без жодних вагань і докорів сумління. Він любив казати: «засув не обходить, що за дверима».

— Ще трохи табуле? — запропонувала Merri, нахиляючись до Ервана.

— Дякую, мені досить.

Принаймні, поки Старий поливав брудом представників влади, він не ображав матір. І поки його гнів не переростав у побутову родинну сварку, усі були задоволені. Ерван пам'ятав й інші часи, коли Грегуар, перш ніж торкнутися їжі, клав на стіл свій револьвер або погрожував викинути дружину з вікна, якщо вона не стулить пельку.

* Державна установа, відповідальна за оздоблення офіційних резиденцій.

Він оглянув присутніх за столом: клан у повному складі. Молоденька Гаель, двадцять дев'ять років, зосереджено відписує есемески. Лоїк, менший із синів, тридцять шість років, дрімає над тарілкою. У кінці столу — його діти, Міла, п'ять років, та Лоренцо, сім років, ченці, сидять тихенько. Порожній стілець Merri, яка в цей час віддано обслуговує своє плем'я.

Досконала ілюзія: поважна буржуазна родина щонеділі збирається за одним столом. Лаштунки були не такими привабливими. Лоїк, колишній алкоголік, а нині фінансист-мільйонер, міцно присів на кокаїн і шукав розради у буддизмі. Гаель хотіла бути кіноакторкою і спала з ким попало, аби «зробити успішну кар'єру». Що стосується Merri, екс-хіпі і фанатичної матері, вона все життя терпіла фізичне насильство з боку чоловіка, ніколи не скаржилася і не наважувалася на розлучення.

— Де розвиток країни? — просторікував Морван, не торкаючись своєї тарілки. — Де заходи, що мали б пожвавити поступ Франції? Херня, ніхто нічого не робить, тільки триндять! Одні срані порожні обіцянки...

Ерван кивнув на знак згоди: він сподівався, що ця тирада триватиме не довше ніж до десерту. Морван був ключовим персонажем цього родинного зібрання. Шістдесятишестилітній колос, міцний як бик, мав залізне здоров'я. У поінформованих колах його тривалий час вважали фліком^{*} номер один у Франції. І до того ж, дуже обережним фліком, який вміє зберігати таємниці.

Самоук, затитий лівак, вигнаний з країни до Африки після подій шістдесят восьмого року. Скидалося на те, що його кар'єра померла у зародку, однак, у Заїрі він самотужки, без сторонньої допомоги, зумів спіймати серійного убивцю на прізвисько Людина-цвях, який орудував в одному з шахтарських містечок Катанги. Морван повернувся до Франції, оточений ореолом слави. За Жискара стрімко просувався вгору кар'єрними сходами і тріумфував за Міттерана. Він став комісаром поліції у тридцять

* Флік — від фр. flic, розмовна назва поліцейського (як «коп», «мент»).

шість, здійснював за дорученням Дядечка* різні таємні операції, мало-помалу піднімаючись до рангу недоторканих. «У мене немає ані друзів, ані зв'язків, — говорив він, — у мене є досьє».

Ерван ніколи не цікавився прихованим боком життя свого батька, але й не мав жодних ілюзій щодо цієї діяльності. Морван займався убивствами, шантажами, викраденнями, плів інтриги — але завжди в інтересах Республіки. Це його, так чи інакше, відрізняло від звичайного негідника.

З приходом до влади Ширака його призначили префектом поза регіоном. На цій посаді він продовжував свою таємну діяльність десь в одному з кабінетів будівлі на площі Бово. Не міняй команду, яка перемагає. Тож Саркозі теж залишив його. Хоч він вже давно досягнув пенсійного віку, за Олланда і далі був на службі, виконуючи роль радника міністра внутрішніх справ, попри те, що не світився у жодних штатних розписах. Його колись прозвали «лівим» Паскуа, а нині він скидався на одну з тих бомб, що лежать у землі, яку аж ніяк не можна чіпати, бо, не дай Бог, вибухне.

Ерван раптово зрозумів, що сигнал тривоги вже проіндував:

— Дурна сучко, і це, по-твоєму, можна їсти?

По спині струмком побіг холодний піт. Батькова лайка мала силу в одну мить перенести його знову у дитинство. Він увесь третмів. Серце билося у горлі.

— Тато, замовкни!

Морван пробурчав щось крізь зуби. Ерван кинув оком кругом себе. Інші навіть не слухали: Лоїк напівдрімав, Гаель клацала на мобілці, діти втупилися носами у свої тарілки. Навіть Меррі з незворушним виглядом продовжувала прислуговувати коло столу.

— Та полиш ти той телефон, — кинув Патріарх у бік Гаель. — Ми за столом сидимо.

Молода жінка не підняла голови. Вона була схожа на чемну школлярку з кучмою світлого, майже білого волосся. Овальне лице, високі вилици, неприродно бліда шкіра.

* Прізвисько, яке французи дали президентові Міттерану.

Як і Лоїк, вона успадкувала колишню вроду своєї матері. Вона носила одяг найдорожчих брендів, але з недбалою неохайністю, що межує з пофігізмом.

- Ей, я до тебе говорю!
- Прошу?
- Ти могла б з більшою повагою поставитися до того, коли ми збираємося разом і...
- Це по роботі.
- У неділю?
- Ти нічого не розумієш у тому, що я роблю.
- Та я напевне маю більше досвіду, ніж ти, якщо мова йде про шоу-бізнес!

Вона зневажливо повторила старомодний термін:

- Шоу-бізнес...
- Усі ці актори і продюсери — сексуально стурбовані курви і...
- Мілій, не при дітях!

Меррі з шокованим виразом змітала щіткою крихти зі скатертини.

- Я не голодна, — сказала Гаель, відсугаючи стілець.
- Сиди!

Вона нічого не відповіла і встала з-за столу. Боятися було нічого: Морван ніколи не піднімав руку на своїх дітей. Образи і стусани — це для їхньої матері.

- Гаель, я тебе попереджаю...

Вона показала йому середній палець і зникла. Лоїк з напівзаплющеними очима нечутно засміявся, наче з-за скляної перегородки. Меррі повернулася на кухню. Малі сиділі мовчкі і виглядали заінтригованими цим загадковим жестом.

Ерван вчепився пальцями у бильця крісла. Нічого не змінилося: він один був у стані бойової готовності, він один нервувався за всіх. Завжди готовий втрутитися, вступити у боротьбу проти сил зла свого клану. Це був Цербер, охоронець брами до пекла.

I, наче на підтвердження цього, Морван вигукнув:

- Ерване, до моого кабінету.